

Vragen gesteld door de leden der Kamer, met de daarop door de regering gegeven antwoorden

2651

Vragen van het lid **Eerdmans** (JA21) aan de Minister voor Buitenlandse Handel en Ontwikkelingshulp over *de terreurdreiging vanuit Pakistan en de Nederlandse wapenexport naar dat land* (ingezonden 27 mei 2025).

Antwoord van Staatssecretaris **Boerma** (Buitenlandse Zaken), mede namens de Minister van Buitenlandse Zaken (ontvangen 3 juli 2025). Zie ook Aanhangsel Handelingen, vergaderjaar 2024–2025, nr. 2534.

Vraag 1

Bent u bekend met het NRC-artikel van 20 mei 2025 waaruit blijkt dat Nederland de op één na grootste wapenexporteur naar Pakistan is?¹

Antwoord 1

Het kabinet is bekend met het genoemde artikel. De titel van het artikel geeft echter een wat vertekend beeld. De genoemde Nederlandse positie is het resultaat van enkele eenmalige exporten met een hoge transactiewaarde. Over een langere periode ligt het Nederlandse aandeel aanzienlijk lager.

Vraag 2

Kunt u reflecteren op de belangenafweging omtrent de wapenexport naar Pakistan, in het bijzonder gezien herhaaldelijke kritiek van de Verenigde Naties, de Europese Unie en de Verenigde Staten op de vermeende steun van Pakistan aan jihadistisch terrorisme, en de mogelijke gevolgen voor de Nederlandse en Europese internationale positie?^{2 3 4}

Antwoord 2

Elke individuele vergunningaanvraag voor de uitvoer van militaire goederen wordt door het Ministerie van Buitenlandse Zaken zorgvuldig getoetst aan de acht criteria van het EU Gemeenschappelijk Standpunt inzake wapenexport-

¹ NRC, 20 mei 2025, «Nederland is de op een na grootste wapenexporteur naar Pakistan, maar wil óók de banden met India aanhalen. Dat schuurt» (Nederland is de op een na grootste wapenexporteur naar Pakistan, maar wil óók de banden met India aanhalen. Dat schuurt – NRC).

² Aanhangsel Handelingen II, vergaderjaar 2018–2019, nr. 1824 (Antwoord op vragen van het lid Karabulut over spanningen tussen Pakistan en India I Tweede Kamer der Staten-Generaal).

³ European External Action Service, 24 februari 2019, «Federica Mogherini speaks to Shah Mahmood Qureshi, Foreign Minister of Pakistan» (Federica Mogherini speaks to Shah Mahmood Qureshi, Foreign Minister of Pakistan I EEAS).

controle (2008/944/GBVB). Zo ook vergunningaanvragen voor de uitvoer van dergelijke goederen naar Pakistan. Binnen deze toetsing gaat criterium 6 specifiek in op de houding van een land ten opzichte van de internationale gemeenschap en het internationaal recht. Daarin is onder meer aandacht voor de houding van het ontvangende land ten opzichte van terrorisme. Criterium 7 van het Gemeenschappelijk Standpunt is gericht op het risico dat goederen terecht komen bij ongewenste eindgebruikers. Bij het toetsen van deze en de overige criteria wordt de aard van het goed in relatie tot eventueel waargenomen punten van zorg beoordeeld. In dat proces worden alle relevante ontwikkelingen in het land van eindbestemming op het moment van toetsing meegenomen. Indien uit die beoordeling duidelijke risico's op ongewenst eindgebruik volgen wordt een vergunningaanvraag afgewezen.

Vraag 3

Bent u zich ervan bewust dat het Pakistaanse leger, waaraan Nederland militaire goederen levert, jihadisten eert die zijn omgekomen bij de Indiase vergeldingsactie met staatsbegrafenissen en militaire eerbewijzen?^{5 6} Deelt u de mening dat een staat die terroristen faciliteert, beschermt én eert, per definitie uitgesloten moet worden van militaire handelssamenwerking met Nederland?

Antwoord 3

Er zijn geen objectieve of verifieerbare bronnen beschikbaar die de juistheid van deze berichtgeving kunnen onderbouwen. Zie voor een toelichting op het Nederlandse wapenexportbeleid het antwoord op vraag 2.

Vraag 4

Hoe beoordeelt u de risico's dat Nederlandse exporten van militaire goederen naar Pakistan, zoals de € 27,2 miljoen aan radarsystemen in mei 2024 en de € 69 miljoen in 2017, kunnen bijdragen aan de capaciteit van terroristische groeperingen?

Antwoord 4

Zoals vermeld in het antwoord op vraag 2 wordt elke vergunningaanvraag per geval zorgvuldig getoetst aan het EU Gemeenschappelijk Standpunt inzake wapenexportcontrole. Wanneer er duidelijke risico's op ongewenst eindgebruik bestaan wordt een vergunningaanvraag afgewezen. In bovengenoemde gevallen, met de Pakistaanse marine als eindgebruiker van de goederen, was dit niet aan de orde. Na zorgvuldige toetsing, waarbij aan alle criteria van het Gemeenschappelijk Standpunt positief is getoetst, zijn bovengenoemde vergunningaanvragen toegewezen. De afgelopen jaren zijn evenwel ook diverse vergunningaanvragen voor de export van militaire goederen naar Pakistan afgewezen gelet op een geconstateerd risico op ongewenst eindgebruik.

Vraag 5

Welke controlemechanismen hanteert Nederland om te voorkomen dat militaire goederen, direct of via het Pakistaanse leger, in handen van jihadistische netwerken vallen? Acht u die afdoende, gezien de aantoonbare verwevenheid met terreur?

Antwoord 5

Zie het antwoord op vraag 2. Bij eventuele zorgen kan er in de EU-raadswerkgroep conventionele wapenexportcontrole (COARM) uitgebreider worden ingegaan op bepaalde casuïstiek en worden overlegd met andere EU-lidstaten. Ook is er bij elke vergunningaanvraag een eindgebruikersverkla-

⁴ U.S. Department of State, «Country Reports on Terrorism 2022: India» (India – United States Department of State).

⁵ StratNews Global, 8 mei 2025, «Pakistan Army Personnel Join Funeral Of Terrorists Killed In Operation Sindoor», (Pakistan Army Joins Funeral Of Terrorists Killed In Op Sindoor).

⁶ The Economic Times, India Times, 13 mei 2025, «Pakistan calls US-designated terrorist Hafiz Abdur Rauf, who led funeral of terrorists killed by India, «a common family man»» (<https://economictimes.indiatimes.com/news/new-updates/pakistan-calls-us-designated-terrorist-hafiz-abdur-rauf-who-led-funeral-of-terrorists-killed-by-india-a-common-family-man/articleshow/121126665.cms>).

ring van de ontvangende partij benodigd waarin de omschrijving van het eindgebruik staat vermeld en waarin door de eindgebruiker wordt verklaard het te ontvangen goed niet in strijd met deze verklaring in te zetten. Het kabinet is van mening dat bovengenoemde instrumenten voldoende waarborgen voor een gedegen controle bieden.

Vraag 6

Bent u bereid om volledige transparantie te bieden over alle exporten van militaire goederen vanuit Nederland naar Pakistan van de afgelopen vier jaar (2021–2025), inclusief bedragen en goederen, gezien de onthullingen dat eerdere exporten zoals die van € 27,2 miljoen in 2024 niet aan de Kamer zijn gemeld? Zo ja, kunt u dat in deze beantwoording aangeven?⁷

Antwoord 6

Kerngegevens van elke afgegeven vergunning, waaronder vervaldatum en vergunde waarde, worden gepubliceerd op de website van de Rijksoverheid. Ook wordt de Kamer bij nieuwe vergunningaanvragen voor de definitieve uitvoer van complete militaire systemen met een waarde van boven de € 2.000.000 naar niet EU-, NAVO- en daaraan gelijkgestelde landen⁸, conform het op 10 juni 2011 per brief gemelde aangescherpte wapenexportbeleid (Kamerstuk 2010–2011, 22 054, nr. 165) en de motie van het lid El Fassed c.s. van 22 december 2011 over verlaging van de drempelwaarde voor de versnelde parlementaire controle bij specifieke wapenexportaanvragen naar € 2.000.000 (Kamerstuk 2011–2012, 22 054, nr. 181), op zo kort mogelijke termijn geïnformeerd.

De door u genoemde vergunning met een omvang van € 27,2 miljoen had betrekking op het plaatsen van radarsystemen op schepen waarvoor eerder een vergunning was afgegeven. Op moment van afgifte werd geconcludeerd dat deze transactie niet kwalificeerde voor versnelde rapportage, omdat de genoemde systemen onderdeel uitmaakten van schepen waarvoor in 2022 een vergunning ter waarde van € 110.740.000,- was afgegeven. Uit nader onderzoek is echter gebleken dat er bij de vergunningaanvraag uit 2022 op het moment van toetsing per abuis de onjuiste afweging is gemaakt dat er geen Kamerbrief nodig was. De transactie betrof de uitvoer van delen van schepen waarmee in Roemenië door de ontvangende partij schepen werden gebouwd met als eindgebruiker de Pakistaanse marine. Ten tijde van de afgifte van genoemde vergunning is geconcludeerd dat deze buiten de reikwijdte van de kaders voor versnelde rapportage viel, omdat het ging om een uitvoer in delen. Deze rapportage had wel in aanmerking had moeten komen voor versnelde rapportage gelet op het feit dat de uit te voeren delen gezamenlijk volledige systemen vormden. De betreffende aanvraag is uiteraard wel getoetst aan de EUGS-criteria en over de afgegeven vergunning is ook gerapporteerd via de reguliere rapportage.

Hieronder staat een overzicht van alle afgegeven vergunningen voor uitvoer van militaire goederen vanuit Nederland naar Pakistan in de afgelopen vier jaar (2021–2025). Hierbij zijn alleen nieuwe vergunningen voor definitieve uitvoer meegenomen in de tabel (verlengingen/vervangingen van eerder toegewezen vergunningen voor definitieve uitvoer en vergunningen tijdelijke uitvoer zijn niet in de tabel opgenomen). In 2025 zijn er nog geen vergunningen verleend. Daarnaast zijn in de beschreven tijdsperiode alleen vergunningen verleend met de Pakistaanse marine als eindgebruiker van de goederen. Er zijn geen vergunningen verleend voor uitvoer naar andere onderdelen van de Pakistaanse krijgsmacht.

Datum verlenen vergunning	Informatie goederen	Waarde in euro	Extra opmerkingen
21-11-2024	Onderdelen marinevliegtuigen en helikopters t.b.v. onderhoud.	€ 500.000	

⁷ Follow the Money, 26 november 2024, «Minister Klever verzwijgt gevoelige wapenexporten voor de Tweede Kamer» (Minister Klever verzwijgt gevoelige wapenexporten voor de Tweede Kamer – Follow the Money – Platform voor onderzoeksjournalistiek).

⁸ Australië, Japan, Nieuw-Zeeland en Zwitserland.

Datum verlenen vergunning	Informatie goederen	Waarde in euro	Extra opmerkingen
21-11-2024	Onderdelen marinevliegtuigen en helikopters t.b.v. onderhoud.	€ 1.500.000	
06-06-2024	Delen van radarsystemen	€ 926.020	
22-05-2024	Radarsystemen	€ 27.261.100	
19-12-2023	Onderdelen radarsystemen	€ 189.147,-	
20-09-2023	Uitlaatgassensysteem voor militaire vaartuigen	€ 485.600	
28-09-2023	Onderdelen marinevliegtuigen en helikopters t.b.v. onderhoud.	€ 1.000.000	
20-09-2023	Uitlaatgassensysteem	€ 485.600	
26-08-2022	Delen en technologie van patrouillevaartuigen	€ 110.740.000	
26-08-2022	Vergunning tussenhandel (samenhangend met bovenstaande aanvraag)	€ 110.740.000	Hangt samen met bovenstaande aanvraag.
26-08-2022	Training en kennisoverdracht voor marineschepen	€ 2.345.241	Hangt samen met bovenstaande twee aanvragen.
28-04-2022	Reserveonderdelen marineschepen	€ 75.000	
10-11-2021	Onderdeel marinevliegtuig t.b.v. onderhoud	€ 9.640	
05-07-2021	Printplaat marineschip	€ 6.800	
27-05-2021	Radarsysteem	€ 108.730	
14-01-2021	Reparatiewerkzaamheden marinedeuren	€ 0	Betrof alleen technische bijstand, geen levering goederen.

Vraag 7

Welke signalen heeft de Nederlandse overheid ontvangen van de Indiase Minister van Buitenlandse Zaken tijdens diens recente werkbezoek aan Nederland over de wapenexport naar Pakistan? Hoe serieus neemt de Nederlandse regering deze signalen en welke concrete stappen gaat de Nederlandse regering nemen om hier gehoor aan te geven?

Antwoord 7

Het kabinet doet geen uitspraken over de inhoud van diplomatieke gesprekken met andere landen.

Vraag 8

Kan het kabinet aangeven of er brede signalen zijn dat de situatie in Kashmir repercussies heeft voor de sociale cohesie in Nederland, bijvoorbeeld voor de hindoegemeenschap zoals de Telegraaf schrijft op 23 mei 2025?⁹

Antwoord 8

Het kabinet heeft geen signalen ontvangen dat de situatie in Kashmir repercussies heeft gehad voor de sociale cohesie in Nederland.

⁹ De Telegraaf, 23 mei 2025, «Hindoehaat laait op: «Velen van ons willen weg uit Nederland»» (Hindoehaat laait op: «Velen van ons willen weg uit Nederland» | Binnenland | Telegraaf.nl).